

Skutečná odměna za práci

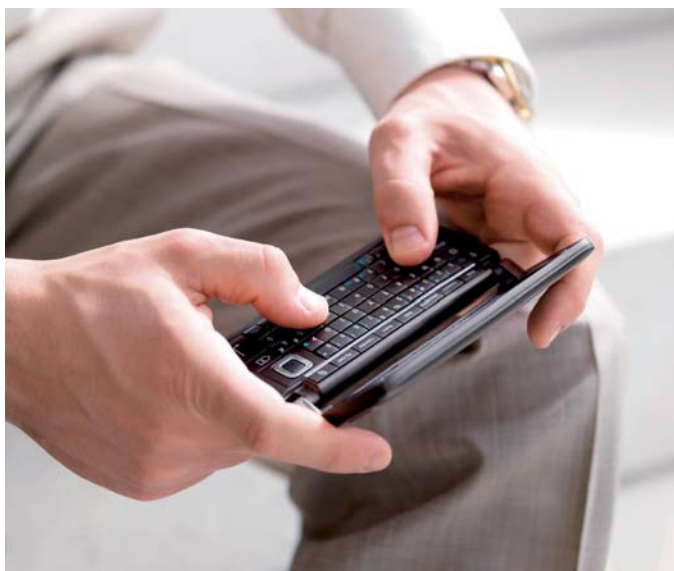
V systému národních účtů představují **náhrady zaměstnancům** jednu z důležitých položek, která je mimo jiné i součástí národního důchodu.

Mzdové náhrady jsou jednak nákladem pro zaměstnavatele a na druhé straně příjmem pro domácnosti coby spotřebitele. Právě disponibilní důchod domácností v ČR je tvořen přibližně ze tří čtvrtin náhradami zaměstnancům.

Náhrady zaměstnancům se skládají z mezd a platů a ze sociálních příspěvků placených zaměstnavateli. Mzdy a platy bychom mohli přirovnat k hrubým mzdám, protože jejich součástí jsou příspěvky na sociální zabezpečení placené zaměstnanci a daně ze mzdy. Pro výpočet průměrné mzdy se obvykle používá mzda v hrubém vyjádření. Mzdy a platy v pojetí národních účtů jsou však mnohem komplexnějším ukazatelem a zahrnují v sobě nejenom peněžní mzdy uvedené na výplatních páskách zaměstnanců, ale veškeré odměny, které zaměstnanec obdrží za svou práci.

Spropitné se počítá

Kdybychom si položili otázku, jaké jsou skutečné průměrné mzdy nebo chcete-li průměrné odměny za práci například v odvětví pohostinství, tak na tuto otázku nám neodpoví průměrná měsíční mzda zveřejňovaná statistikou práce, ale odpověď nalezneme v průměrné mzdě v pojetí národních účtů. V tomto konkrétním případě by se průměrná měsíční mzda podle statistiky práce pohybovala kolem úrovně minimální mzdy. V pojetí národních účtů se ovšem k těmto oficiálním mzdám, které měli zaměstnanci uvedené na výplatních páskách, přičtou také odměny neoficiální a odměny za práci v naturální podobě. Typickou peněžní odměnou za práci, která se

Mezi nejčastější benefity poskytované zaměstnavateli patří stravenky, ubytování, služební **automobil a telefon** pro soukromé účely.

nezapočítává do „oficiálních mezd“, je v odvětví pohostinství spropitné. Je to odměna za práci, kterou číšníci dostávají přímo od zákazníků. V tomto odvětví je obvyklé, že zaměstnanci mají k dispozici jídlo nebo ubytování zdarma. Tyto výrobky a služby jsou těmito osobami také spotřebovány a představují pro ně příjem v naturální podobě (benefity).

Odměny zaměstnancům v naturální podobě jsou odměny, které jistým způsobem zvyšují jejich životní úroveň. Ojedinele se stává, že naturální příjmy převyšují příjmy peněžní. Mezi nejčastější benefity poskytované zaměstnavateli patří stravenky, ubytování, služební automobil a telefon pro soukromé účely. Dále jsou to různé příspěvky na rekreaci, sport, kulturu nebo vzdělávání. V některých odvětvích se zaměstnancům také poskytují výrobky nebo služby za sníženou cenu nebo dokonce zdarma. Asi nejzná-

mějším odvětvím, kde se poskytují služby zaměstnancům zdarma, jsou dopravní podniky. Obvykle jsou v tomto případě tyto služby zdarma poskytovány zaměstnancům i jejich rodinným příslušníkům.

Dalším z fenoménů, který statistika práce nezachycuje, je fakt, že část mezd je vyplácena zaměstnancům neoficiálně (na ruku). Toto vše se děje ve snaze ušetřit na povinných odvodech na sociální zabezpečení. Obzvláště v době krize hledají zaměstnavatelé cesty, jak snížit svoje náklady. V posledních letech se proto pro mnoho živnostníků stalo běžnou praxí, že snížili mzdy svým zaměstnancům na minimum a původní mzdu jim dorovnávali tímto neoficiálním způsobem.

Jmenovatelem pro výpočet průměrné mzdy je počet zaměstnanců. I tady jsou v národních účtech značné odlišnosti oproti statistice práce. Je zapotřebí zmínit, že úda-

je o počtech zaměstnanců představují přepočtené počty osob na plné pracovní úvazky. Zjednodušeně řečeno, dvě osoby pracující na poloviční úvazek jsou počítány jako jedna osoba pracující na plný úvazek. Oproti statistice práce se do zaměstnanosti i do náhrad zaměstnancům započítávají také různé typy dohod, osoby vykonávající veřejné funkce (např. poslanci, senátoři, uvolnění členové zastupitelstev všech stupňů), soudci, studenti a učni na placené praxi.

Práce načerno

Údaje národních účtů navíc obsahují i odhad práce „načerno“ a s tím související odměny. Jenom v roce 2010 podle posledních odhadů takto pracovalo v ČR více než 190 tis. zaměstnanců (přepočtené osoby na plný úvazek) a z toho více než 30 tis. byli cizinci (nerezidenti). Dále jsou odhadovány i osoby pracující jako domácí personál, pracující pro domácnosti jako služebné, kuchaři, číšníci, prادلeny, zahradníci, opatrovatelky dětí apod. Průměrná mzda zaměstnanců neoficiálně pracujících je nižší než mzda oficiálně pracujících zaměstnanců, a to zejména proto, že tyto osoby nemusí z těchto mezd odvádět platby na sociální zabezpečení.

Tyto údaje, stejně jako i všechny ostatní údaje národních účtů, jsou úplně a zároveň mezinárodně srovnatelné (alespoň v rámci Evropské unie, kde na to dohlíží Evropská komise).

Vladimír Kermiet
oddělení sektorových účtů